

VITEN

FORSKNINGSFAGLIG RAPPORT 3. 2021 FORSVARETS FORSKNING SINSTITUTT

FRAMTIDAS HEIMEVERN

Følger du med?

Nyheter og oppdateringer fra FFI
hver uke – på nett og sosiale medier.

UGRADERT
FFIs podkast

Forsvarets forskningsinstitutt (FFI)

@ffi_no

Forsvarets forskningsinstitutt – FFI

OM VITEN

VITEN er en annerledes rapport fra Forsvarets forskningsinstitutt (FFI). Den er rettet mot et bredere publikum og er laget i et oversiktlig tidsskriftformat. VITEN er et ledd i FFIs satsing på god forskningsformidling og -kommunikasjon.

Med VITEN ønsker vi å bidra til en mer opplyst offentlig debatt, med mer forskningsbasert kompetanse, kunnskap og nettopp viten. Temaer for disse rapportene kommer fra hele bredden av FFIs forskning – fra militærtekniske forhold til forsvarsplanlegging, sikkerhetspolitikk og samfunnsikkerhet. I særlig grad vil vi belyse temaer som har betydning for de utfordringene Forsvaret og sivilsamfunnet står overfor. Vi håper at VITEN vil bidra til å vekke interesse for FFIs mange forskningsområder, og vise at forskningen vår bidrar til et bedre forsvar og et tryggere samfunn.

En elektronisk utgave av VITEN ligger på ffi.no, ofte sammen med utfyllende rapporter og annet materiale.

Har du spørsmål om VITEN? Ta kontakt med oss: VITEN@ffi.no

HVORDAN BLIR FRAMTIDAS HEIMEVERN?

Forsvarets forskningsinstitutt har på oppdrag fra Forsvarsdepartementet og Heimevernstabens studert hvilken innretning Heimevernet bør ha i framtida. Det har vi gjort gjennom et treårig prosjekt: «Heimevernet mot 2030». Dette er første gang i HVs 75-årige historie at organisasjonen har vært gjenstand for en så omfattende analyse. Denne utgaven av Viten oppsummerer prosjektet.

Norge trenger et heimevern som kan mobilisere når det kreves. Det er nødvendig for at resten av Forsvaret og våre allierte skal kunne opprettholde forsvarsevnen sin over tid i en krigssituasjon. Dette har tradisjonelt vært det sentrale eksistensgrunnlaget for Heimevernet. Det vil fortsatt være det i årene framover.

Samtidig er det nye trusselbildet mer krevende og komplekst. Analysen vår konkluderer med at skillet mellom stats- og samfunnssikkerhet vil bli mindre tydelig, og at det ene er en forutsetning for det andre. Heimevernet bør derfor videreutvikles, for i større grad å kunne bidra til samfunnssikkerhet. Tanke- og oppgavesett må mer enn i dag være innrettet mot utfordringer i gråsonene mellom fred og krig. Det er her vi anser framtidas trusler og nasjonens mangler som mest kritiske.

Vi skisserer fire ulike ambisjonsnivåer for Heimevernet i framtida. Det sentrale spørsmålet for valget av nivå er hvor mye Heimevernet skal sikre. Svaret krever en politisk avveining mellom hva som er akseptabel kostnad og risiko for samfunnet. Uavhengig av ambisjonsnivå ligger imidlertid tre anbefalte hovedprinsipper fast for innretningen av framtidas heimevern:

- **Fleksibel støtte.** Heimevernet er en generell, fleksibel kapasitet med evne til å yte relevant støtte til øvrige avdelinger i Forsvaret, politiet og andre sivile beredskapsorganisasjoner.
- **Sivilt-militært samvirke:** Heimevernet utnytter mannskapenes sivile kompetanse og bidrar til felles situasjonsforståelse og samarbeid på tvers av samfunnssektorer.
- **Lokal forankring.** Heimevernet er en distribuert organisasjon med lokalkjente og selvstendige soldater som i løpet av kort tid kan være på plass for å håndtere uforutsette hendelser.

Takk til alle som har stilt opp for prosjektet gjennom intervjuer, krigspill og diskusjoner. Deres bidrag har vært avgjørende for å komme fram til et godt resultat.

God lesning!

Espen Berg-Knutsen
Forskningsjef

UTGIVER:
Forsvarets forskningsinstitutt

FORSIDE/ILLUSTRASJON:
Jon Arne Berg / ByHands

REDAKTØR:
Lars Aarøenæs

DESIGN:
Grete Alvestad

viten@ffi.no

BIDRAGSYTERE:
Espen Berg-Knutsen
Per Kristian Dahl
Monica Endregard
Steinar Gulichsen
Kjetil Hatlebakk Hove
Erlend Urdsøn Nordvang
Nina Ronæs
Dagfinn Furnes Vatne

FOTO/ILLUSTRASJON:
Jon-Arne Berg / ByHands
FFI
Forsvaret
Heimevernet
NTB

Trykk: Fladby as
Opplag: Sept. 2021 / 1500
P ISBN: 978-82-464-3367-7
E ISBN: 978-82-464-3368-4
P ISSN: 2535-2679
E ISSN: 2535-2687

Abonner på vårt nyhetsbrev:
ffi.no/nyhetsbrev

Følg oss på:
Facebook
Instagram
LinkedIn
ffi.no

Forsvarets forskningsinstitutt
Besøksadresse:
Instituttveien 20
2027 Kjeller

Postadresse:
Postboks 25
2027 Kjeller

Telefon:
63807130

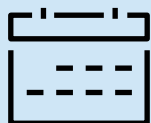
INNHOLD

- 06**   DETTE ER HEIMEVERNET I DAG
- 07**   DE VIKTIGSTE ANBEFALINGENE FRAMOVER
- 08**   DET NYE TRUSSELBILDET
- 12**   12 SVAR FRA INFORMANTENE
- 14**   HVA BLIR HEIMEVERNETS ROLLE?
- 16**   DE HÅNDFASTE OPPDRAGENE
- 18**   ET FLEKSIBELT VERKTØY FOR EN USIKKER FRAMTID
- 20**   ALTERNATIVE AMBISJONSNIVÅER
- 26**   HVORDAN MÅ HEIMEVERNET JOBBE I FRAMTIDA?
- 28**   MORGENDAGENS HV-SOLDAT KAN UTNYTTES BEDRE
- 30**   KJENTMANNEN MÅ GJØRE SEG MER KJENT
- 32**   HVA SKAL DET KOSTE?
- 34**   HVOR STORT ANSVAR?
- 36**   HVA SKJER NÅ?
- 38**   HEIMEVERNET ER ALLTID I ENDRING

DETTE ER HEIMEVERNET I DAG

Heimevernet (HV) utgjør i volum den største delen av Norges forsvar. På kort varsel kan HV-soldatene stille opp når Forsvaret og det sivile samfunnet trenger det. Landsrådet for Heimevernet er øverste rådgivende organ. Det 26 personer store rådet oppnevnes av Forsvarsdepartementet, med en representant fra hvert HV-distrikt.

Heimevernet ble opprettet 6. desember 1946, og markerer sitt 75-årsjubileum i 2021.

40 000

Mannskapsstyrken utgjør cirka 40 000 soldater. Et stort antall soldater står gjennom Heimevernet i militær beredskap til de fyller 44 år, med årlige øvelser.

11

HV-DISTRIKTER

50 %

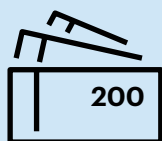
Om lag halvparten av de 8 000 som hvert år fullfører førstegangstjenesten blir overført til Heimevernet

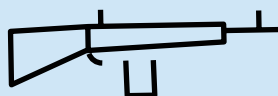
HVs innsatsstyrker består av 3 000 soldater på frivillighetkontrakt. De har høyere treningsnivå og kortere beredskapstid.

600

Fast ansatt personell utgjør i underkant av 600 personer, både soldater og sivilt personell.

Budsjettet i HV er på cirka fire prosent av Forsvarets totale driftsbudsjett, utenom investeringer. I 2021 utgjorde dette om lag 1,5 milliarder kroner, av 42 milliarder kroner totalt.

HV-soldatenes personlige våpen var i mange år AG-3, produsert fra og med 1960-tallet. I alt fem forskjellige våpentyper med fire forskjellige kaliber fases på 2020-tallet over til ett automatvåpen: Heckler & Koch HK416.

I 2020 innførte HV «uniform på jobben-dagen» for å gjøre HV-soldatene mer synlige i samfunnet.

DE VIKTIGSTE ANBEFALINGENE FRAMOVER

På hvilke områder er det viktig for HV å utvikle seg framover? FFIs forskning kan oppsummeres slik:

OPERASJONSKONSEPT

Framtidas heimevern må bli mer etterretningsdrevet i operasjoner, og bidra til situasjonsforståelse gjennom å hente inn informasjon og avdekke avvik fra normalen. Heimevernet må i større grad legge vekt på trusler i omgivelsene rundt objektene som sikres. Det er objektets funksjon og ikke objektet i seg selv som skal sikres.

SITUASJONSFORSTÅELSE

Heimevernet må få en bedret evne til situasjonsforståelse som kan utnyttes i de fellesoperative prosessene.

FLEKSIBILITET

Styrkene må kunne brukes til mer. Det vil si flere fleksible overvåking- og bekjempingsstyrker og evne til å yte støtte til øvrige avdelinger i Forsvaret, politiet og andre sivile beredskapsorganisasjoner. Heimevernet skal gjøre de andre bedre i stand til å løse sine oppdrag i fred, krise og krig.

SAMVIRKE

Tett kontakt med sivil sektor er et fortrinn som Heimevernet må bli flinkere til å utnytte. Dette gjelder både samarbeidet med sivile organisasjoner og den enkelte soldats sivile kompetanse og nettverk. Konseptet HV-kjentmann må styrkes.

GRÅSONEN

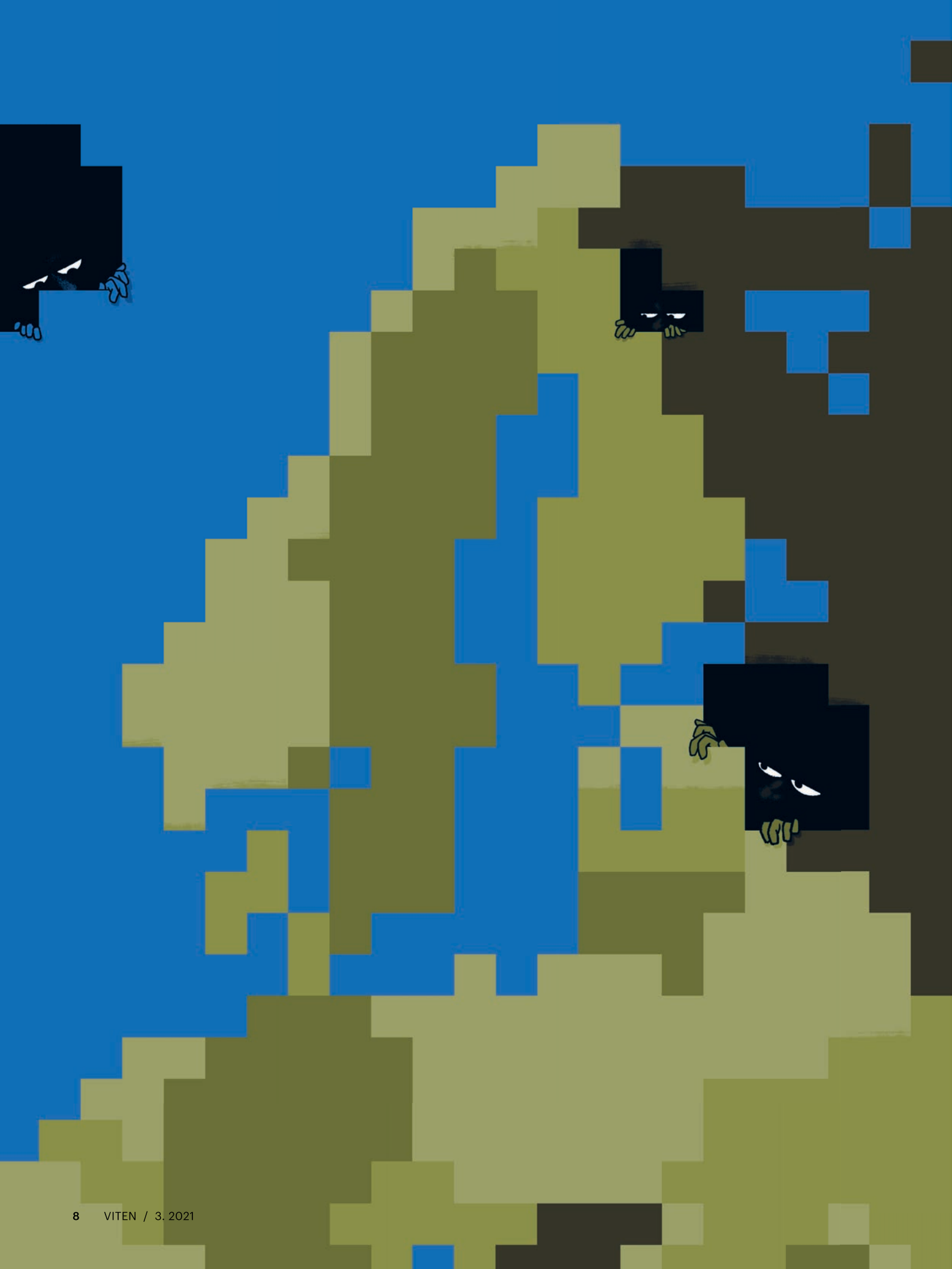
Heimevernet må ha et tanke- og oppgavesett som i enda større grad enn i dag er innrettet mot framtidens utfordringer i gråsonene mellom fred og krig.

BYER

Heimevernet må være til stede der folk bor, men også ved områder av stor militær betydning. Sårbarhetene er størst og oversikten minst i byene.

TEKNOLOGI

Heimevernet bør bruke høyteknologisk militærspesifisert materiell der de må, og kommersielt tilgjengelig teknologi der de kan.

DET NYE TRUSSELBILDET

De klassiske militære truslene finnes fortsatt. Likevel er trusselbildet mer sammensatt enn før. Irregulære virkemidler er en ny utfordring.

Et militært angrep på Norge er trolig den farligste utfordringen for landet vårt. Men det er ikke nødvendigvis den mest kompliserte. Det nye trusselbildet er mer krevende. Dette skyldes blant annet at overgangene mellom fred, krise og krig er mindre tydelige. Truslene vi står overfor har også et større spenn både i omfang og i maktbruk.

Et eksempel er påvirkningsoperasjoner som rettes mot valg eller ved spredning av falske nyheter for å undergrave tilliten til landets myndigheter. Andre eksempler er cyberangrep og posisjonering gjennom bruk av økonomiske og diplomatiske virkemidler. Operasjonene kan settes sammen med mer tradisjonelle militære maktmidler, for å oppnå en ønsket effekt.

For samfunnet som helhet kan det være vanskeligere å vite hvordan en skal håndtere

slike sammensatte og irregulære virkemidler enn en konvensjonell krig. Her kan både situasjon, aktør og mål være ukjente.

Hvilke trusler forestiller forskerne seg? Her er noen eksempler:

Sabotasje: I situasjoner med høy spenning kan sabotasje svekke evnen til å understøtte Forsvaret og allierte, og evnen til å opprettholde samfunnets kritiske funksjoner.

Påvirkning: Ikke-statlige aktører kan få større evne til å påvirke politiske beslutningsprosesser. I verste fall kan de følges av terroraksjoner støttet av en fremmed stat, noe som i sin tur kan svekke tilliten til norske myndigheter og skape eller forsterke interessenmotsetninger i samfunnet.

Humanitære katastrofer: Behovet for grenseovervåking og håndtering av masse-

forflytninger og humanitære katastrofer forventes å øke.

Forvitring av fellesverdier: Økende individualisme kan skape et press på den kollektive og nasjonale identiteten. En slik utvikling kan både svekke den frivillige beredskapen og øke sårbarheten for identitetsbaserte konflikter, det siste gjennom økt gruppeog individtenking.

Digitale angrep. Digitale angrep mot enkeltaktører kan utvides til angrep mot selve den elektroniske kommunikasjonen og mot kritisk infrastruktur.

Klimaendringer. Klimaendringene gir mer ismelting, endret regnmønster, stigende havnivåer og hyppigere ekstremvær. Endringene blir sett på som en trusselforsterker, i den forstand at de kan forverre effektene av de andre endringene.

Innsatsstyrke Derby fra HV-02, Oslo og Akershus heimevernsdistrikt øver på militære operasjoner i bebygde områder.
Foto: Alexander Sylte / Forsvaret

Etterretning. Etterretningstjenesten sier at “etterretningstrusselen er den mest pågående og omfattende sikkerhetsutfordringen mot Norge og norske interesser. Russiske og kinesiske aktører står for hovedandelen av aktiviteten, og operasjonene blir mer koordinerte. Målene er politiske og militære, så vel som forskningsinstitusjoner og bedrifter med tilgang til høyteknologi. De mest alvorlige, dokumenterte hendelsene er knyttet til valg. Russiske påvirkningsoperasjoner forsøker å undergrave politiske prosesser og øke polarisering i Europa og Nato.”

DET TODELTE TRUSSELBILDET

Heimevernet er den eneste gjenværende landsdekkende organisasjonen i Forsvaret. Den står overfor et todelt trusselbilde. Ved en konflikt på norsk jord vil det raskt etableres et stridsområde, ofte omtalt som hovedstridsområdet, hvor HV må forvente å stå overfor tradisjonelle militære avdelinger

og trusler. Utenfor hovedstridsområdet vil Heimevernet i større grad møte andre typer trusler. De kan bestå av mindre enheter med fiendtlige spesialstyrker eller etterretningsstyrker. Disse enhetene vil ha som hovedhensikt å skaffe til veie informasjon om Norges disposisjoner, eller sabotere infrastruktur av kritisk betydning for den norske eller allierte forsvarsoperasjonen. Framtidens heimevern må evne å håndtere dette todelte trusselbildet.

BYENE BLIR VIKTIGERE

Mange har et helt spesielt bilde av HV-soldaten i hodet: Det er en som beveger seg i skauen, iført kamouflasjedrakt og kanskje skitten av gjørme.

Bildet må endres. Det er kanskje ikke skau og land som blir Heimevernets viktigste arena i tiårene som kommer. Stadig flere nordmenn bor i byer og bynære strøk.

Stadig flere nordmenn bor i byer og bynære strøk. Spesielt blir det viktig med tydeligere tilstedeværelse og forankring i storbyene.

Spesielt blir det viktig med tydeligere tilstedeværelse og forankring i storbyene. Bakgrunnen er at det er i de største byene det er mest sårbarhet overfor undergraving og irregulær maktbruk. Det er også i byene oversikten er minst.

Store byer har til felles at samfunnets sosiale kapital er under størst press her. Heimevernet må møte utfordringen med styrker som har like god lokal tilhørighet, kjennskap og forankring her som HV-soldater har i resten av landet. Storbyene gir Heimevernet flere ekstra utfordringer: Folk flytter hyppigere. Befolkningen er mindre ensartet. Et tiltak kan være å legge mer vekt på at soldatene både skal være rekruttert fra lokalmiljøet sitt i vedkommende by, og har oppgaver her.

Et annet tiltak kan være å etablere arenaer for nettverksbygging. Heimevernets folk

kan sikre større synlighet og kontakt med lokalbefolkningen gjennom å bistå sivilsamfunnet. Hyppigere øvelser i bydelene kan være et av svarene.

Et usikkerhetsmoment er om Heimevernet klarer å sette et tydelig fotavtrykk i de store byene. Befolkningen i disse byene er mer mangfoldig enn utenfor.

Et spørsmål er også om sikring av grunnleggende nasjonale funksjoner, kritisk infrastruktur, samfunnskritiske funksjoner og sosial kapital egentlig er en forsvarsoppgave. Et alternativ er at militære styrker kun prioriteres til de mest intensive krise- og krigstilfellene, for å signalisere alvorlighet. I dag er bruk av militæret et sterkt signal til befolkningen om alvorlighetsgrad. ■

HVA BETYR ORDENE?

I FFIs rapporter om Heimevernet brukes flere ord og begreper som er lite kjent utenfor Forsvaret. Her er definisjonen på noen av dem.

Akse: Angir en rute mellom to punkter.

Ambisjonsnivå: Angir et nivå for hvor mye framtidens heimevern skal være i stand til å gjøre, og på den måten synliggjøres også den politiske risikoviljen.

Distribuert styrke: En styrke med stor geografisk utstrekning og dekningsområde og med lokal forankring, på bekostning av kraftsamling.

Domener: De representerer de fysiske (land, sjø, luft og space) og ikke-fysiske (cyber) inndelingene av et stridsfelt.

GNF: Grunnleggende nasjonale funksjoner. Representerer samfunnsfunksjoner som ved helt eller delvis bortfall vil svekke statens evne til å ivareta sikkerhetsinteresser.

Irregulære virkemidler: Virkemidler som for eksempel sabotasje, terror, påvirkningsoperasjoner og cyberangrep, hvor aktør og mål i mange tilfeller kan være ukjent.

ISR: Intelligence, surveillance and reconnaissance. Det samme som etterretning, overvåking og oppklaring på norsk.

Kapasitet: Gir uttrykk for hvor mye av en gitt evne en organisasjon er i stand til å levere.

Konsept: En helhetlig plan eller idé for hvordan Heimevernet skal operere.

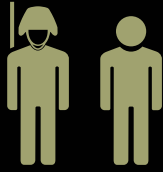
NSI: Nasjonale sikkerhetsinteresser. Objekter av betydning for nasjonens økonomiske stabilitet og handlefrihet.

Nøkkelpunkt: Objekt av direkte betydning for forsvarsevnen og det militære forsvaret av landet.

Objekt: Representerer et fysisk bygg, anlegg eller område som kan gjøres til gjenstand for sikring ved bruk av militære styrker.

Reaksjonsstyrke: En styrke som er utrustet, trent og lokalisert for hurtig å håndtere oppdukkende trusler.

Sikringsstyrke: En styrke som er utrustet og trent for å sikre et spesifikt objekt.

12 SVAR FRA INFORMANTENE

Sivile og militære informanter har svart på en rekke spørsmål om Heimevernet, om alt fra hvordan de ser på trusler og hybrid krig til forsvarsvilje. Her er et lite utvalg av de synspunktene FFI's forskere registrerte.

Sitatene representerer ikke prosjektets tenkning. Uttalelsene er hentet fra lengre intervjuer. I alt 36 personer i og utenfor Forsvaret ble spurt. Målet var å danne seg et best mulig bilde av hvordan Heimevernet blir betraktet av sivile og militære personer som har tilknytning til det.

FFI-forskerne har anvendt en rekke metoder i arbeidet med Heimevernet. De kvalitative intervjuene med enkeltpersoner er bare en liten del. Framgangsmåtene er grundig beskrevet i de tre hovedrapportene som er levert i prosjektet. De omfatter blant annet FFIs metode for langtidsplanlegging og innovative kvalitative metoder.

HVA SKAL SIKRES

Beskytter vi alt, beskytter vi ingenting. Å beskytte stedet der beslutningstakerne er, betyr ikke at beslutningstakerne er beskyttet.

Militær

HYBRIDE ANGREP

Det er et kjempeparadoks at Vesten fokuserer mer og mer på militære kjerneoppgaver, samtidig som Putin legger mer og mer vekt på hybride virkemidler rettet mot sivilsamfunnet. Jeg tror Putin sitter og ler av oss hele veien ned til kommandosenteret sitt.

Militær

DET UTENKELIGE

Ethvert system knekker på et tidspunkt, og samfunnet er ikke nok kriseorientert for å kunne håndtere det utenkelige. Derfor er det viktig å ha reservesystemer for å nå menneskene vi er så avhengige av.

Sivil

SIKKERHET

Vi vil ikke forstå når samfunnssikkerhetsutfordringer blir en statssikkerhetsutfordring før det er over.

Sivil

EFFEKTER

HV med våpen spredt ut over det ganske land vil påvirke en motstanders kalkyle. Poenget er å hindre krig. Få en motstander til å velge noe annet.

Militær

LOKALKUNNSKAP

En blanding av lokal kunnskap og nettverk er vanskelig å slå ut. HV vil kunne gjenkjenne farlige situasjoner og agere [rapportere videre/forhindre] på det.

Militær

LUFTFORSVARET

Luftmakt starter og stopper på bakken, derfor vil sikring og beskyttelse av infrastruktur være hovedoppgaven til HV i framtida.

Militær

GRÅSONENE

Lovgivningen er ikke tilstrekkelig robust for å møte truslene når det fortsatt er fred. Det å forstå trusselen og kunne gjøre noe med den er den største utfordringen.

Militær

ALLIERT STØTTE

Selv om Natos flanke fortsatt er viktig, så må Norge være forberedt på å håndtere en eventuell invasjon i Nord-Norge over lengre tid alene eller med mindre alliert støtte enn det vi ønsker.

Militær

LOKAL OBSERVASJON

Å avdekke påvirkning er kjempekrepende. Det er viktig med lokal tilknytning for å kunne oppdage virkelige avvik fra normalen. Man må ha kjennskap til hva som er normalt.

Sivil

FOLKELIG FORANKRING

Totalforsvaret starter ikke rundt generalene, men rundt kjøkkenbordet.

Sivil

HEIMEVERNETS ROLLE

Hvis man har en relativt billig organisasjon som kan løse militære oppgaver og dermed sikre nasjonens overlevelse for en relativt lav investering, så har man samtidig en organisasjon som kan hjelpe politiet og andre beredskapsaktører. Det motsatte er ikke tilfellet.

Militær

HVA BLIR HEIMEVERNETS ROLLE?

Hva skal Heimevernet gjøre? I prosjektet «Heimevernet mot 2030» har forskerne sett på hvordan framtidens heimevern bør se ut.

Heimevernets rolle og oppgaver er et sentralt premiss for utformingen av organisasjonen. Med utgangspunkt i et bredt og uoversiktlig trusselbilde har FFI-forskerne analysert hva Norge trenger og hvilken rolle Heimevernet kan spille i dette.

Reservekapasitet: Samfunnet har i dag svært kapable beredskapsstyrker på en rekke områder, men kapasiteten er begrenset. I krig vil Forsvarets stående styrker raskt trenge forsterkninger, og gjennom covid-pandemien har vi sett at politiet mangler ressurser for å gjennomføre utvidet grensekontroll over lang tid.

Samfunnet kan ikke ta seg råd til ha stående beredskapsstyrker for alle tenkelige scenarier. Da er det bedre å basere seg på mobiliserbare reservestyrker som kan kalles inn ved de uventede, omfattende og langvarige hendelsene. Et mobiliserbart

heimevern som kan benyttes på flere områder vil være en kostnadseffektiv løsning.

I hele konfliktspekteret: Krig er den mest alvorlige trusselen mot samfunnet. Likevel kan hendelser i fred og kriser være vel så kompliserte å håndtere. Irregulære virkemidler som treffer oss i gråsonene mellom ulike sektorer og mellom krig og fred, utfordrer den konvensjonelle tankegangen og beslutningsprosessene. Fleksible løsninger som virker sømløst på tvers av sektorer og i hele konfliktspekteret er å foretrekke. Her kan Heimevernet spille en viktig rolle.

Militær organisasjon: For å kunne operere i hele konfliktspekteret må Heimevernet være en militær organisasjon. Den kan bidra med sikring og våpenmakt når det kreves og med trafikkdirigering og sandsekker når det trengs. Heimevernet bør utvikle kompe-

tanse og ferdigheter som er komplementære til resten av Forsvaret. Utnyttelse av sivil kompetanse og nettverk er organisasjonens fortrinn, mens objektsikring og territoriale operasjoner er kjernevirksomheten.

RETNINGSGIVENDE PRINSIPPER

Heimevernets rolle er altså å være en mobiliserbar militær avdeling som skal kunne operere i hele konfliktspekteret. FFI har identifisert tre prinsipper for den videre utviklingen av HV. I kortform dreier det seg om disse punktene:

- Fleksibel støtte
- Sivilt-militært samvirke
- Lokal forankring

Fleksibel støtte: Forskerne foreslår at Heimevernet i framtida bør være en fleksibel, mobiliserbar styrke til støtte for andre sivile og militære beredskapsorganisasjoner.

Forsvaret, sivile samarbeidspartnere og allierte styrker er på rekognosering og planlegging av mottak i Fredrikstad på Borg havn i forkant av Nato-øvelsen Cold Response 2022. Foto: Helene Sofie Thorkildsen / Forsvaret

Et tettere sivilt-militært samvirke vil bidra til en felles situasjonsforståelse på tvers av samfunnssektorene.

Fleksibilitet vil si å ha evne til innsats i hele konfliktspekteret fra fred, via krise, til krig. Det innebærer også mulighet for støtte på tvers av sektorer, og i et bredt spekter av oppgaver og volum.

Støtten skal gjøre andre bedre i stand til å løse oppgavene innenfor sine ansvarsområder. Det gjelder særlig resten av Forsvaret, og politiet og Sivilforsvaret. Heimevernet kan også bistå sivilsamfunnet der andre beredskapsorganisasjoners ressurser ikke strekker til.

Fleksibiliteten tilsier kort reaksjonstid og evne til lokal innsats over hele landet når som helst, men også evne til kraftsamling ved behov.

Sivilt-militært samvirke: Et tettere sivilt-militært samvirke vil bidra til en felles situasjonsforståelse på tvers av sam-

funnssektorene. Det blir spesielt viktig når varslingstida blir kortere og situasjonene mer uoversiktlige. Et slikt samvirke blir også viktigere når sektorene utfordres, for eksempel gjennom motstanderens bruk av irregulære virkemidler. Departementer og etater må samhandle godt.

Lokal forankring: Heimevernet har helt fra starten hatt en lokal forankring. Heimevernet bygger slik lokale nettverk på tvers av samfunnssektorer. Dersom en krise oppstår, vet Heimevernets soldater i området hvor de skal gå for å skaffe nødvendige ressurser.

Nettverk betyr også at de lokale soldatene er godt egnet til å formidle avvik fra det som er normalt. Dette skal ikke innebære at soldater skal drive med overvåkning, spesielt ikke av landets borgere. Informasjonen om avvik må ha et system for å formidles videre.

En styrket lokal forankring vil kreve større vekt på områdestrukturen som det sentrale strukturelementet i Heimevernet. Denne områdestrukturen bør finnes i alle deler av landet. Det er forutsetningen for å kunne samvirke med sivile partnere der de holder til.

Lokal forankring betyr også at Heimevernets soldater speiler mangfoldet i befolkningen. Lokalt rekrutterte soldater bidrar til økt tillit og bedre tilflyt av informasjon fra omgivelsene. ■

DE FEM HÅNDFASTE OPPDRAGENE

Kjerneoppgaven for framtidens heimevern vil være territoriale operasjoner, altså å beherske den fysiske virkeligheten og å kunne samordne aktivitetene som kreves.

1 SIKRING

Objektsikring er et sentralt begrep. Et objekt kan være en bygning, ei bru, et knutepunkt eller en teknisk installasjon – for eksempel en radiomast – som har avgjørende verdi i krigssituasjonen. Med et høyere ambisjonsnivå kan det dreie seg om å sikre sjøsiden av objektet og eskortere ved transport. Det kan også innebære krigsfange-tjeneste, for eksempel i form av sikring av leirer.

2 INNHENTING

Overvåking av objekter inngår i området informasjonsinnhenting. Fleksible ressurser er dedikert til å overvåke og innhente informasjon i et større område og langs akser. På enda høyere nivå vil en også ha større evne til å drive maritim innhenting.

3 BEKJEMPELSE

HV må ha en viss bekjempelsesevne, også på de laveste ambisjonsnivåen. På høyere ambisjonsnivå skal Heimevernet delta i bekjempelse både til lands og til vanns. Evnen til å bekjempe lettpansrede kjøretøy, helikopter og liknende er imidlertid forbeholdt de styrkene som skal kunne kjempe i hovedstridsområdet.

4 SAMVIRKE

Heimevernet bistår egne og allierte styrker, for eksempel med HV-kjentmann. Heimevernet skal bidra til å berolige og gi motstandsdyktighet i samfunnet. Det skal ved behov være en fleksibel ressurs for sivile beredskapsaktører.

5 LEDELSE

Ledelse og samordning er nødvendig i alle operasjoner. Det gjelder både nasjonalt, regionalt og lokalt. HV er sentralt i å bygge opp situasjonsforståelse, ved hjelp av nettverk og sammenstilling av informasjon.

2. Innhenting
HV bidrar med maritim landbasert innhenting.

1. Sikring
HV sikrer havner og flyplasser.

4. Samvirke
HV samvirker med andre militære styrker.

1. Sikring
HV patruljerer vegaker og sikrer knutepunkter.

5. Ledelse
HV leder territorielle operasjoner.

1. Sikring
HV sikrer viktig infrastruktur.

3. Bekjempelse
HV bekjemper fiendlige, mindre styrker.

1. Sikring
HV sikrer militære objekter.

2. Innhenting
HV innhenter informasjon og avvik fra det normale, både i urbane og rurale strøk.

4. Samvirke
HV samvirker med sivile aktører.

1. Sikring
HV sikrer krigsfangeleire.

ET FLEKSIBELT VERKTØY FOR EN USIKKER FRAMTID

Ingen vet sikkert hvilke fiendtlige framstøt som kan ramme Norge. En voksende faktor er sammensatte trusler, der operasjoner i det digitale rom går hånd i hånd med de fysiske.

En del av forskningen på det framtidige Heimevernet har dreid seg om mulige krigsscenarioer. For eksempel: Hva hvis Russland inntar Finnmark?

Det kan arte seg slik: Spenningen i forholdet mellom Russland og Nato øker. Russerne beslutter å iverksette bastionforsvaret, altså et framskutt forsvar av Kola. Det kan inkludere operasjoner på landjorda i Finnmark. Hva vil Heimevernets rolle være?

Forskerne har sett på både en nasjonal fase, en mottaksfase hvor allierte styrker sendes Norge og en gjenvinningsfase hvor norske og allierte styrker skal gjenopprette normalsituasjonen.

Spesielt i Finnmark vil det være aktuelt å gi Heimevernet oppdrag som er tettere knyttet til strid. HV vil i så fall trenge å

ligge opp mot det ordinært lett infanteri er utrustet med, for høyintensiv strid. Med tanke på at det særlig fra Trøndelag og nordover er svært begrensede omkjøringsmuligheter, blir for eksempel beskyttelse av veier – aksebeskyttelse – en viktig oppgave for Heimevernet. Det samme gjelder håndtering av trusler langs framrykningsaksene

DET SENTRALE OPPDRAGET

Hva med resten av landet? Forsvarets forskningsinstitutt peker på at i en eventuell krig vil Heimevernet ha oppdrag både i hovedstridsområdet og ellers i Norge.

Heimevernets mest sentrale oppdrag vil være objektsikring. Det vil si mulige fiendtlige mål som er kritisk viktige for forsvarsevnen. HV kan ikke sikre slike

objekter mot alle typer trusler, og spesielt ikke mot missiler og luftangrep. Men dersom HV-styrker er inne, økes terskelen og kostnaden for motstanderen ved fysiske angrep. Det gjelder både militære objekter og sivile objekter som Forsvaret er avhengig av.

I hele landet vil det bli aktuelt å håndtere oppdukkende trusler, for eksempel små celler av sabotører eller fiendtlige spesialstyrker. HV får et stort ansvar ved mottak av allierte styrker, både ved havner, flystasjoner og lagre. HV-kjentmenn vil kunne gi mye lokal informasjon direkte, og være i stand til å skaffe mer informasjon etter behov.

Ikke minst vil HV ha en viktig rolle i å samordne informasjon med befolkningen og lokale myndigheter. ■

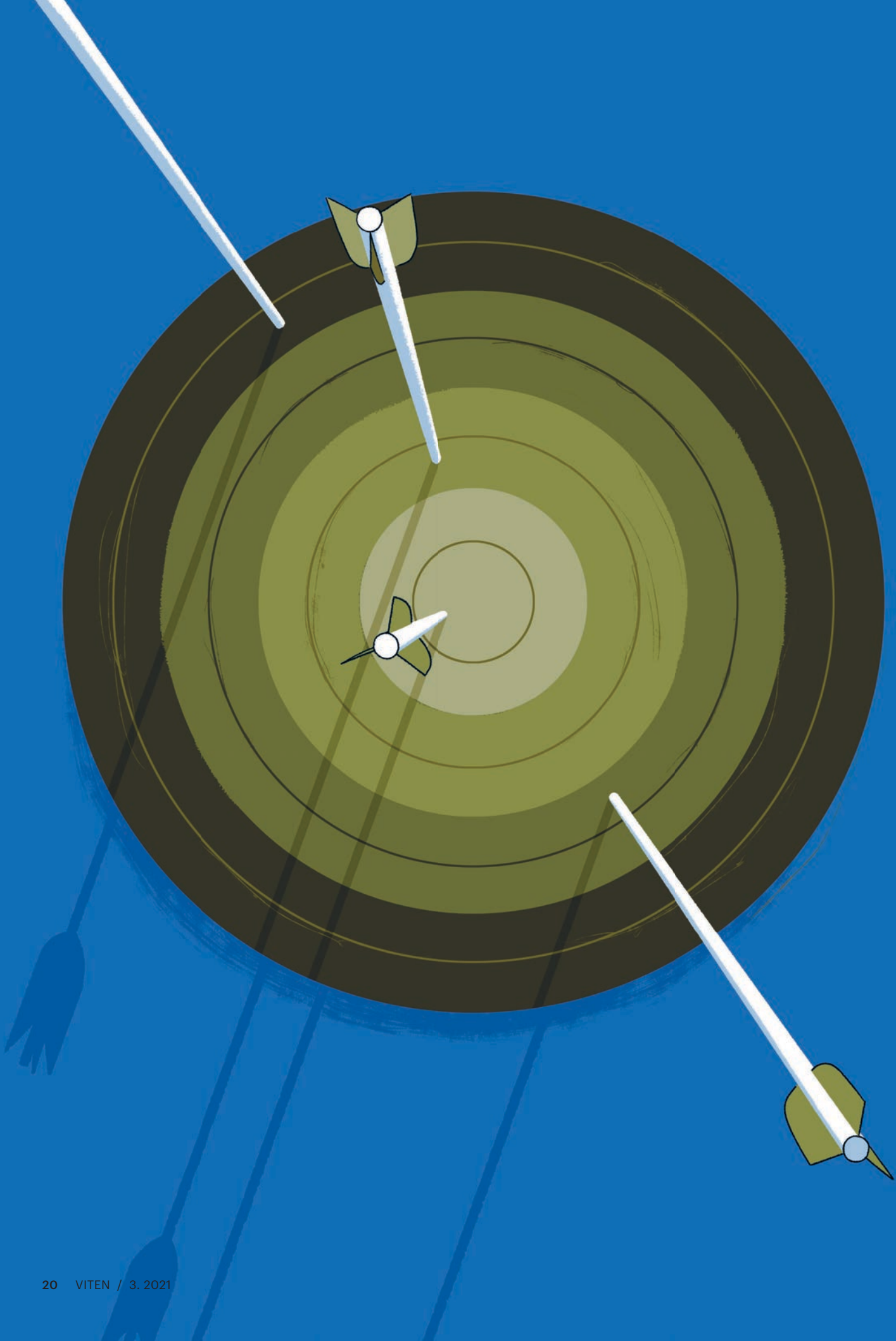

Felles oppstilling under Nato-øvelsen Trident Juncture 2018 med HV-soldater fra Hedmark og italienske allierte som trente sammen under øvelsen.
Foto: Samuel Andersen / Forsvaret

HER ER OPPDRAGENE

FFI-rapportenes punktliste for Heimevernets oppdrag, i krig eller i en krigsliknende situasjon.
Valget av ambisjonsnivå vil avgjøre i hvor stor grad disse målene kan nås.

- **Samordne innsats** med allierte og norske militære styrker, og med sivile myndigheter og beredskapsinstitusjoner
- **Sikre objekter**, både statiske og flyttbare, med og uten sjøside
- **Bekjempelse** av fiendtlige trusler
- **Kontraoppklaring** for å avdekke fiendtlige aktiviteter
- **Bidrag til høyintensiv strid:** ildledning, luftvern, panservernvåpen og kommunikasjonsødeleggelse
- **Eskorte og beskyttelse** av avdelinger, ressurser eller personer under transport
- **Bruke nettverk og lokalkjennskap** til å oppdage avvik fra normalen
- **Overvåking, patruljering og analyse** for å etablere et situasjonsbilde
- **Bidra til å spre informasjon** fra myndighetene til befolkningen
- **Støtte evakuering** av befolkningen ved behov
- **Avpatruljere og sikre punkter** på land- og sjøakser
- **Støtte norske og allierte styrker** med lokalkunnskap og nettverk (HV-kjentmann)
- **Sikring av krigsfanger** i egne leirer
- **Mottak av frivillige** og gjenoppbygging av HV-strukturen

ALTERNATIVE AMBISJONSNIVÅER

Hva skal Heimevernet være i stand til? Det er et gap mellom dagens evne og framtidens behov. Det er viktig å være konkret. Da FFI skulle se på ambisjonene og kartlegge mulighetene de innebærer, valgte de å se det ut fra fire nivåer.

Hvilke oppdrag skal Heimevernet løse i årene framover? Hvilket omfang av oppdragene er det naturlig å legge til grunn? Skal innretningen dreies mot å bli mer etterretningsbasert til fordel for selve objektsikringen? Ambisjonene kan uttrykkes i ulike nivåer.

I prinsippet kunne forskerne ha valgt to nivåer, eller ti. Når nettopp fire ambisjonsnivåer ble valgt, handler det blant annet om at det de beskriver er gjenkjennelig for alle som kjenner den siste langtidsplanen i Forsvaret. De fire ulike nivåene er også nok til å gjøre det tydelig hvilken ytelse en gitt struktur skal ha.

Et ambisjonsnivå gjør det tydeligere hva framtidens heimevern skal yte. Et tydelig ambisjonsnivå er spesielt viktig for å kunne vurdere hvorvidt et gitt strukturalternativ faktisk vil gi den ønskede effekten. Det er også til hjelp for dem som skal ta de politiske beslutningene. Det ambisjonsnivået de velger, vil samtidig vise hvilken risiko beslutningstakerne godtar med tanke på å sikre samfunnet mot angrep.

Ambisjonsnivåene spenner på denne måten opp et lerret. Det viser mange av de mulig-

hetene framtidens heimevern rommer. Samtidig har Forsvarets forskningsinstitutt forholdt seg til de grunnleggende prinsippene for Heimevernet. Alle nivåene har dermed et felles grunnfjell: Lokal forankring, sivilmilitært samvirke og koordinering og fleksibel støtte.

Ambisjonsnivåene bygger i stor grad på hverandre. FFI har gitt dem disse betegnelse:

1. Overvåking og respons
2. Sikring og innsats
3. Samtidig innsats
4. Slagkraftig sikring og innsats

De fire ambisjonsnivåene representerer ulike innretninger på framtidens heimevern. Nivåene vil gi ulik evne til å løse oppdragene.

SLIK HENGER STRUKTURENE SAMMEN

Hva er sammenhengen – og forskjellene – mellom de fire ulike strukturene FFI har tatt fram? Evnen til å løse flere oppdrag øker med hvert nivå.

Laveste nivå, «**Overvåking og respons**», bygger på bruk av reaksjonsstyrker. Det betyr at sikring av objekter må begrenses

De fire ambisjonsnivåene representerer ulike innretninger på framtidens heimevern. Nivåene vil gi ulik evne til å løse oppdragene.

Heimevernet bistår politiet og tolletaten med grensekontroll i Innlandet fylke under covid-pandemien. Foto: Samuel Andersen / Forsvaret

til et minimum i dette alternativet, mens de øvrige objektene bare blir overvåket. Dette er samtidig den strukturen som gjør at risikoen er høyest. Å gjennomføre territorielle operasjoner er ikke mulig med dette ambisjonsnivået.

Det neste nivået er «**Sikring og innsats**». Mens Heimevernet på nivå 1 vil være i stand til å sikre bare en mindre mengde objekter av betydning for den militære forsvarsevnen, gjør strukturen på dette nivået at en vil være i stand til å sikre objekter av betydning for den militære forsvarsevnen. Dette tilsvarer om lag det dagens HV er i stand til å gjøre.

Tredje nivå er «**Samtidig innsats**». Her er det mulig å sikre utvalgte objekter av betydning for nasjonale sikkerhetsinteresser (NSI), og grunnleggende nasjonale funksjoner (GNF). Et NSI-objekt kan for eksempel

være ulike typer oljeinstallasjoner til lands, eller selve olje- og gassleveransene til Europa. Et GNF-objekt kan være et objekt knyttet til elektrisitetsforsyning eller elektronisk kommunikasjon.

Høyeste nivå er «**Slagkraftig sikring og innsats**». Her kan flere objekter innenfor kategorien grunnleggende nasjonale funksjoner sikres. I tillegg vil Heimevernet være i stand til også å overvåke utvalgte politiobjekter. Dette kan for eksempel være kommunehus.

Forskerne understreker at det ikke er objektene i seg selv som er viktige, men snarere den funksjonen de representerer.

På de to øverste nivåene innføres maritime kapasiteter. På nivået «Samtidig innsats» er evnen til objektnær maritim sikring til

stede. Med «Slagkraftig sikring og innsats» får Heimevernet i tillegg en evne til maritim overvåkning, oppklaring og bekjempelse. ■

Forskerne understreker at det ikke er objektene i seg selv som er viktige, men snarere den funksjonen de representerer.

EVNE TIL Å LØSE OPPDRAGENE

Heimevernets evne til å løse oppdrag øker med voksende ambisjonsnivå, samtidig som risikoen reduseres.

	Ambisjonsnivå 1 OVERVÅKING OG RESPONS	Ambisjonsnivå 2 SIKRING OG INNSATS	Ambisjonsnivå 3 SAMTIDIG INNSATS	Ambisjonsnivå 4 SLAGKRAFTIG SIKRING OG INNSATS
OPERASJONS- KONSEPT	Reaksjons- konsept	Territorielt konsept		
EVNE TIL SAMTIDIGHET				
BEKJEMPNINGSEVNE				
EVNE TIL TRUSSEL- DETEKSJON				
OPERATIV AMBISJON	Objekt- overvåking	Objektsikring		
OBJEKTTYPER	Militær forsvarsevne (-) 	Militær forsvarsevne 	Militær forsvarsevne + NSI + GNF 	Militær forsvarsevne + NSI + GNF (+) + Politi
MARITIME KAPASITETER			Objektnær maritim sikring 	Maritim ISR og bekjempelse
EVNE TIL SAMVIRKE	Redusert lokal interaksjon	Landsdekkende tett interaksjon		
RISIKO FOR BORTFALL AV FUNKSJON				

HEIMEVERNET PÅ DE FIRE AMBISJONSNIVÅENE

De fire strukturalternativene inneholder enheter for ledelse, ISR, bekjempning og sikring. Antall enheter varierer med ambisjonsnivå.

1. OVERVÅKING OG RESPONS

Et heimevern basert på et reaksjonskonsept med utstrakt bruk av bekjempningstyrker. Strukturen er organisert i fire større regioner.

2. SIKRING OG INNSATS

Et heimevern basert på et territorielt konsept med bruk av sikringsstyrker i kombinasjon med andre styrker. Strukturen er organisert i 11 HV-distrikter.

3. SAMTIDIG INNSATS

Et heimevern basert på et territorielt konsept med bruk av sikringsstyrker i kombinasjon med andre styrker. Har kapasitet til å sikre objekter utover de med direkte betydning for det militære.

4. SLAGKRAFTIG SIKRING OG INNSATS

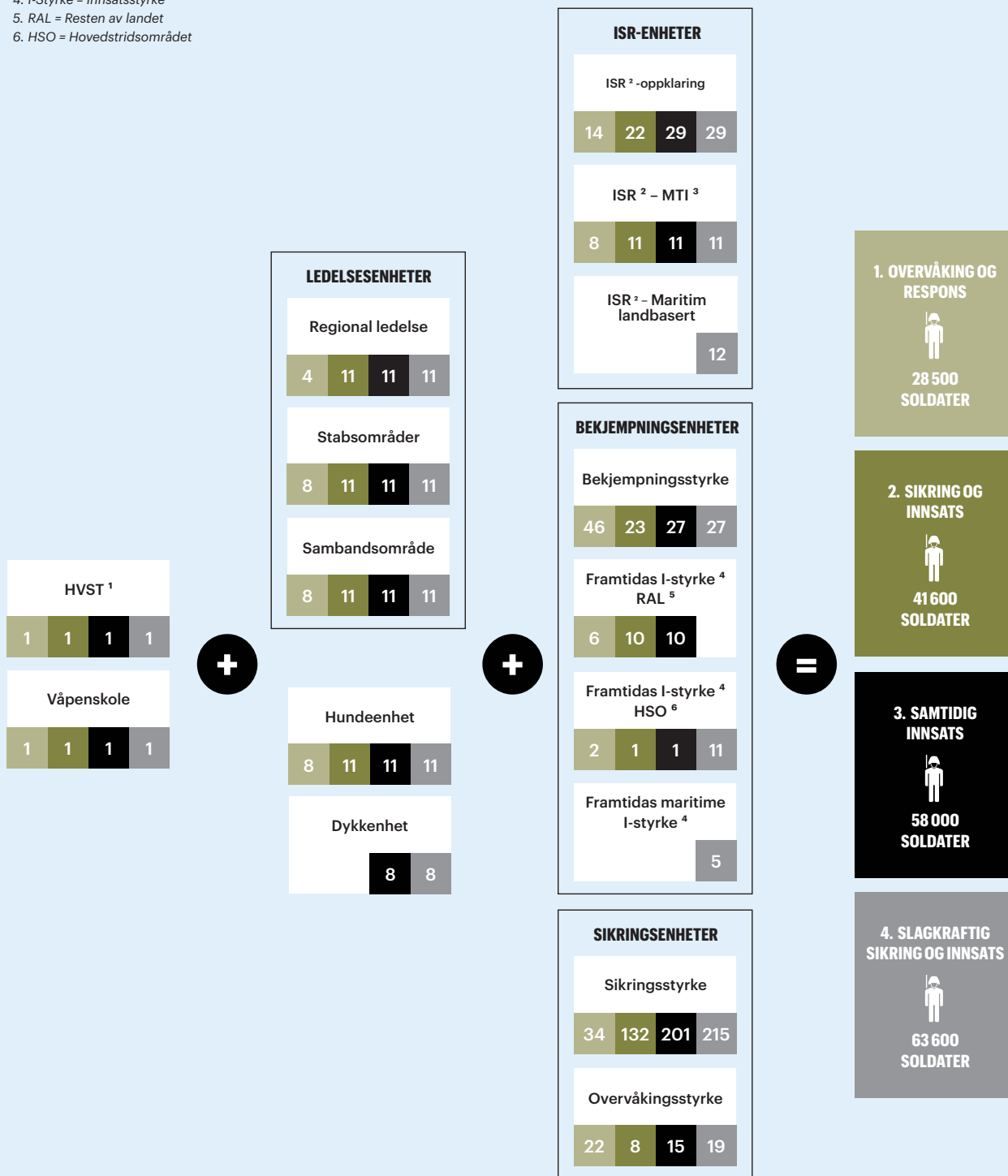

Et heimevern basert på et territorielt konsept med bruk av sikringsstyrker i kombinasjon med andre styrker. Har økt kapasitet til å sikre objekter utover de med direkte betydning for det militære. I tillegg tilføres en maritim evne.

Forkortelser:

1. HVST = Heimevernstaben
2. ISR = Intelligence, surveillance and reconnaissance
3. MTI = Menneskelig og teknisk innhenting
4. I-Styrke = Innsatsstyrke
5. RAL = Resten av landet
6. HSO = Hovedstridsområdet

HVORDAN MÅ HEIMEVERNET JOBBE I FRAMTIDA?

Heimevernet har bare eksistert i fredstid. Generasjonene som opplevde 2. verdenskrig er snart borte. Selv om vi i tiårene etter har hatt kald krig, atomtrusler og terroraksjoner er nordmenns erfaring at vi lever i et fredelig hjørne av verden. Men Norge er ikke fredet. Hva hvis Norge opplever en ny krig?

I denne utgaven av Viten ser vi hvordan forskerne har tatt fram ulike ambisjonsnivåer og strukturer for hvordan framtidens heimevern kan se ut. Hva betyr dette for hvordan framtidens heimevern må jobbe?

Mange av oppdragene som skisseres er også kjent for dem som tjenestegjør i dagens HV. Det er likevel enkelte ting som skiller seg ut som avgjørende for å kunne realisere framtidens heimevern. Et av disse områdene er betydningen av å styrke situasjonsforståelsen og evnen til å innhente og analysere informasjon.

Som et svar på dette har forskerne i «Heimevernet mot 2030»-prosjektet blant annet tatt fram ulike strukturkomponenter som kan bidra til å styrke situasjonsforståelsen. Et eksempel er en enhet for menneskelig og teknisk innhenting (MTI).

Enhetens viktigste oppgave er å innhente informasjon, gjennom observasjon og samtaler med den lokale befolkningen. Det vil gjøre Heimevernet bedre i stand til å støtte de fellesoperative prosessene i Forsvaret.

Situasjonsforståelse handler om å forstå hvordan omgivelsene blir påvirket av ulike faktorer, og hvordan dagens situasjon kan påvirke en framtidig situasjon. Dette handler igjen om å oppfatte elementer i omgivelsene i nåtid. For HVs del vil dette handle om evnen til å hente inn informasjon og bearbeide den. Situasjonsbilder må etableres lokalt og formidles oppover i organisasjonen, slik at andre også får tilgang til den nye informasjonen.

For å gjøre framtidens heimevern i stand til å gjøre dette, har Forsvarets forskningsinstitutt vektlagt fleksible overvåkingsstyrker, som evner å innhente

informasjon utenfor den umiddelbare nærheten til objektene som skal sikres.

ANALYSE OG SAMVIRKE

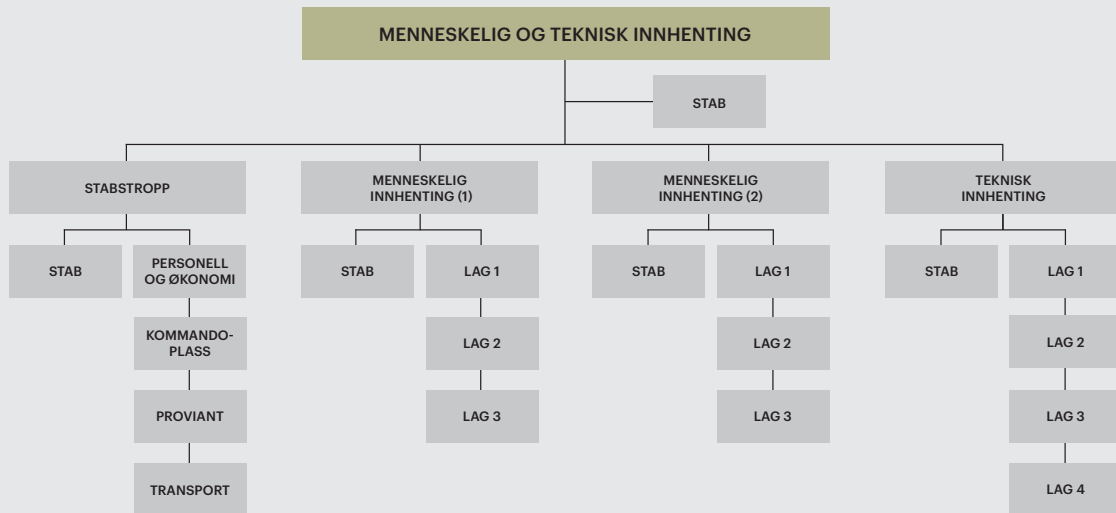
FFI-forskerne har også sett behov for å styrke analysekapasiteten. Det kan bidra til at organisasjonen evner å gjøre seg nytte av den innsamlede informasjonen på en god måte. Hvordan sikre bedre situasjonsforståelse på tvers av sektorene? Her legger forskerne opp til at framtidens heimevern i større grad må samvirke med andre beredskapsorganisasjoner i totalforsvaret, blant annet gjennom bruk av liaisonoffiserer.

Et annet sentralt område er bruk av teknologi. Den teknologiske utviklingen går i en rivende fart. I mange tilfeller går den sivile utviklingen nå raskere enn den militære. Det gir nye krav til morgendagens forsvar, til hvordan en tilnærmer seg bruk av teknologi og hvilke krav som settes til teknologien.

SITUASJONSFORSTÅELSE

Enheten for menneskelig interaksjon og teknisk innhenting (MTI) er tiltenkt flere oppgaver. Den skal bidra til overvåking gjennom kommunikasjon, samordning og bruk av sensorer. Den skal bidra til kontraoppklaring og trusseldeteksjon. Enheten dokumenterer også begivenheter. Slik sørger den for å styrke situasjonsforståelsen i framtidens heimevern.

Strukturen vil bestå av makkerpar, med kjøretøy. Disse makkerne kan ha ulike spesialiseringer. Den tekniske innhentesenheten vil blant annet kunne bruke ubemannede plattformer og sensorer.

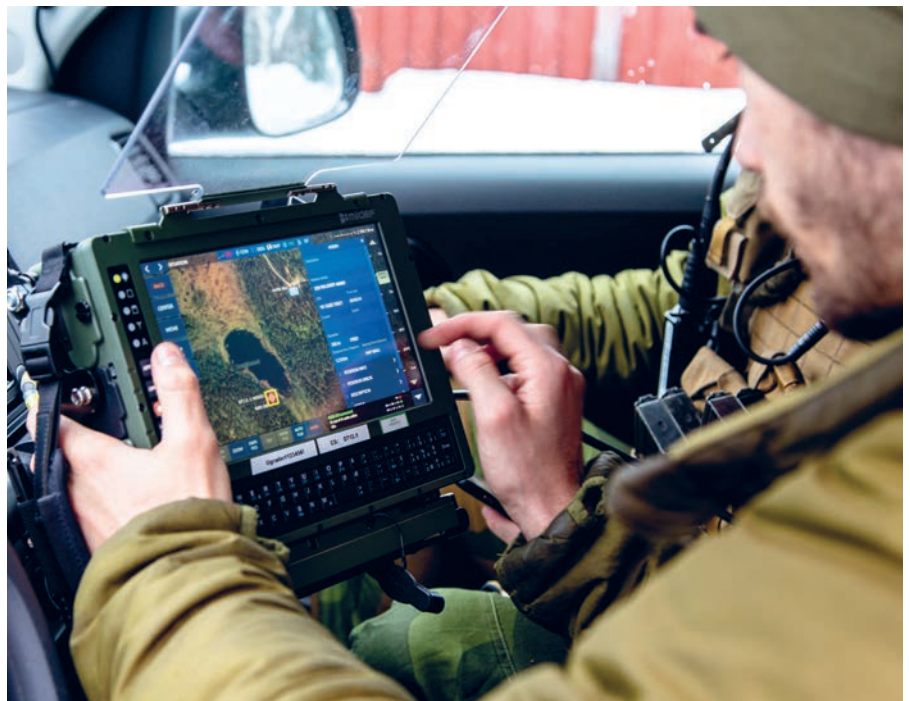

Soldater fra Opplandske heimevernsdistrikt 05 (HV-05) under en demonstrasjon av den nye taktiske terminalen DT13. Foto: Helene Sofie Thorkildsen / Forsvaret

Heimeverns soldaten har begrenset årlig militær trening. Dette gjør at framtidens heimevern i større grad må evne å utnytte soldatens sivile kompetanse, og ta i bruk sivil teknologi. Framtidens HV må bli en anvender av sivile teknologiske løsninger der en kan, og militære høyteknologiske løsninger der en må.

IKKE OVERVÅKING

Det er avgjørende at HV-soldatens nettverk ikke blir utviklet og utnyttet på en måte som gjør at soldaten blir sett på som en som driver overvåking av landets borgere. ■

*Den sivile kompetansen til
mannskapene i Heimevernet
overgår den militære.*

Heimevernets skole- og kompetansesenter holder videregående lagførerkurs i januar 2019.
Foto: Øystein Vårdal / Forsvaret

MORGENDAGENS HV-SOLDAT KAN UTNYTTES BEDRE

**Hvilke egenskaper bør framtidens HV-soldat ha?
Svaret er «mange av de samme som han og hun har i dag».
Heimevernet må bare bli flinkere til å utnytte soldatens
sivile kompetanse og lokalkunnskap.**

Tyngdepunktet i framtidens heimevern vil være de lokale soldatene. Uavhengig av hvilken struktur som velges vil soldaten være den viktigste innsatsfaktoren når oppdrag skal løses. Samtidig er det et viktig poeng at verken dagens eller framtidens HV-soldat er fast ansatt i Forsvaret.

Soldaten er en mobiliserbar ressurs, med begrenset årlig trening. Den sivile kompetansen til mannskapene i Heimevernet overgår den militære. FFI mener at det framtidige Heimevernet trenger å utnytte denne kompetansen bedre.

MILITÆR GENERALIST

Soldatene i strukturen kan omtales som militære generalister. Vekten ligger på grunnleggende soldatferdigheter og den militære kunnskapen som trengs for å løse oppdraget. Samtidig sitter soldatene med annen viktig kompetanse. Den har de på grunn av sin sivile utdanning, jobben sin og det sosiale nettverket de har. Denne kompetansen utgjør et viktig fortrinn som framtidens heimevern må evne å utnytte.

Soldatene må plasseres i stillinger som passer med deres sivile bakgrunn. Intensjonen er slik i dag også, men for ofte blir kun det militære rullebladet avgjørende. Bussjåføren bør få være sjåfør, IT-ingeniøren benyttes til sambandsopp-gaver og ledere få lederansvar. Heimevernet må ha et system for å registrere og utnytte slik sivil kompetanse.

Spesielt viktig blir dette opp mot å utnytte sivil, såkalt «dual-use»-teknologi. Det blir også viktig i hvordan det lokale nettverket i oppdraget blir etablert og utnyttet.

Lokalkunnskap er et annet viktig fortrinn som kan utnyttes enda bedre enn i dag. Spesielt gjelder dette i storbyene. Det er ingen automatikk i at en soldat fra Vestre Aker kjenner Groruddalen godt selv om begge ligger i Oslo.

SELVSTENDIG OG INNOVATIV

I forskningen poengteres det blant annet at framtidens heimevern vil kjennetegnes av «selvstendige og innovative heimevernssoldater, i stand til å håndtere uforut-sette hendelser».

Heimevernet må styrke evnen til å etablere og utnytte nettverk for å avdekke avvik fra normalen og som grunnlag for hvordan oppdraget blir løst. Dette nettverket starter med den enkelte HV-soldat og går på tvers av bekjentskaper og sosial infrastruktur.

Evnen til å bygge nettverk som også omhandler slik infrastruktur og sosiale medier er svært aktuell i en landsdek-kende organisasjon som Heimevernet. Her står en overfor ulike typer operasjonsmiljøer i ulike deler av landet. For Heimevernet betyr dette blant annet å styrke konseptet HV-kjentmann. ■

KJENTMANNEN MÅ GJØRE SEG KJENT MED MER

HV-kjentmann er et begrep i Heimevernet. Det er denne personen som kan gi andre norske og allierte styrker grundig kunnskap om området de kommer til.

Lokal informasjon og lokale ressurser er helt avgjørende når situasjonen krever det. Heimevernet kan stille med personer som gir slik støtte. En HV-kjentmann vil ikke bare kunne gi mye informasjon direkte. Hun eller han er dessuten i stand til å skaffe til veie mer informasjon og ressurser ved behov.

KJENTMANNENS NYE HORISONT

Begrepet HV-kjentmann kan utvides. I dag vil en kjentmann være en som kjenner to ting spesielt godt: lokalmiljøets geografi, og den fysiske og teknisk infrastrukturen i området.

En ny HV-kjentmann er ikke bare lokal-kjent i det fysiske nærmiljøet. Han eller hun er også en aktør i andre nettverk og rom.

Norges sosiale infrastruktur blir stadig mer fragmentert. Samtidig blir den også viktigere. Denne infrastrukturen skal sikre samfunnskritiske funksjoner. Den er del av samfunnets sosiale kapital.

Forsvarets forskningsinstitutt ser for seg en utvidelse av begrepet HV-kjentmann til flere nivåer. Nivåene har stigende kompleksitet:

HV-kjentmann 1.0: Lokalmiljøets geografi. Kunnskap om hvordan lokalmiljøets geografi kan muliggjøre og begrense militære operasjoner vil, som i dag, være en sentral oppgave for framtidens HV-kjentmann. Denne kunnskapen bidrar også til et effektivt mottak av allierte styrker.

HV-kjentmann 2.0: Fysisk og teknisk infrastruktur. I mange situasjoner vil mer detaljert kunnskap om hvordan ulike ting i lokalmiljøet fungerer være nyttig for å planlegge og gjennomføre operasjoner. Dette kan for eksempel dreie seg om kunnskap om strømforsyning og telefonlinjer.

HV-kjentmann 3.0: Sosial infrastruktur. Kunnskap om en stadig mer sammensatt sosial infrastruktur blir viktig. Det bidrar til økt tillit mellom grupper, og kan sikre god informasjonsflyt til og fra landets myndigheter.

HV-kjentmann 4.0: Sosiale medier og det digitale rom. Kunnskap om sosiale medier og bruk av sosiale medier og det digitale rom som en kilde til informasjon blir viktigere i framtida. I en stadig mer digitalisert verden må også HV-kjentman-

nens kunnskapsgrunnlag utvides for å bidra til et mer etterretningsdrevet operasjonskonsept for framtidens heimevern.

De to første typene ligger under det som i dag er HV-kjentmannbegrepet. Men å forstå den stadig mer oppdelte sosiale infrastrukturen blir derimot stadig viktigere. Det er avgjørende både for å sikre samfunnskritiske funksjoner, samfunnets sosiale kapital og for å fange opp trusler, trender og samfunnsutvikling. Å forstå hvordan mekanismene i det digitale rom skiller seg fra den fysiske verden blir også viktigere.

Et litt mindre ambisiøst mål er at soldatene skal forstå sosiale medier så godt at de effektivt kan nå ut til befolkningen med troverdig informasjon. ■

HVA SKAL DET KOSTE?

Når strukturen for framtidens heimevern skal besluttes er det avgjørende å vite hva den vil koste. Dette gjør det mulig å skape en balanse mellom oppgaver, struktur og økonomi.

DAGENS HV

40 000 soldater
Driftsnivå ca. 1,8 mrd. kroner *

OVERVÅKING OG RESPONS

28 500 soldater
Driftsnivå ca. 1,4 mrd. kroner
Totale investeringer 3,0 mrd. kroner

SIKRING OG INNSATS

41 600 soldater
Driftsnivå på ca. 1,9 mrd. kroner
Totale investeringer 1,2 mrd. kroner

SAMTIDIG INNSATS

58 000 soldater
Driftsnivå 2,2 mrd. kroner
Totale investeringer 2,2 mrd. kroner

SLAGKRAFTIG SIKRING OG INNSATS

63 600 soldater
Driftsnivå 2,4 mrd. kroner
Totale investeringer 4,0 mrd. kroner

* Tallet er basert på de samme aktivitetsforutsetningene som de øvrige strukturene, og uttrykker derfor ikke dagens budsjett.

Forsvarets forskningsinstitutt har beregnet hva det vil koste å realisere de ulike strukturene. Kostnadene er fordelt på henholdsvis investeringer i materiell og eiendom, bygg og anlegg og drift. Investeringsbehovet som presenteres er det som kreves for å realisere strukturene, og er utover investeringene som allerede ligger i langtidsplanen for forsvarssektoren. Investeringskostnadene er først og fremst knyttet til økt mobilitet, mer ildkraft og nye teknologiske løsninger.

For sammenlikningens skyld presenterer vi også driftskostnadene for dagens heimevern. Disse representerer ikke dagens driftsbudsjett, men driftskostnadene for dagens HV med de samme forutsetningene for årlig øving og trening som forskerne har lagt til grunn for de fire strukturalternativene.

Beregningene tar utgangspunkt i 6 årlige øvingsdager for mannskaper, og 9 dager for befal med 100 prosent oppmøte. For innsatsstyrken forutsetter de 15 dager for mannskaper og 20 dager for befal.

Strukturen «**Overvåking og respons**» består av 28 500 soldater og vil kreve et driftsnivå på cirka 1,4 milliarder kroner.

Til sammenlikning vil dagens HV på 40 000 soldater, med de samme forutsetningene for årlig trening og øving, kreve et driftsnivå på cirka 1,8 milliarder kroner.

Strukturen er altså rimeligere i drift enn dagens HV, men er ikke i stand til å gjennomføre territorielle operasjoner og innebærer høyere risiko. Strukturen krever også materiell, bygg og anlegg som HV ikke har i dag. Det vil derfor koste rundt 3 milliarder kroner i investeringer å realisere strukturen.

Strukturen «**Sikring og innsats**», med en størrelse på 41 600 soldater, vil kreve et driftsnivå på cirka 1,9 milliarder kroner. Investeringsbehovet for å realisere strukturen utgjør 1,2 milliarder kroner. Behovet er lavere enn for «Overvåking og respons», fordi strukturen ligger nærmere dagens HV og derfor krever mindre omstilling.

Strukturene som svarer til de to høyeste ambisjonsnivåene «**Samtidig innsats**» (58 000 soldater) og «**Slagkraftig sikring og innsats**» (63 600 soldater) vil kreve et driftsnivå på henholdsvis 2,2 og 2,4 milliarder kroner. Investeringsbehovet strek-

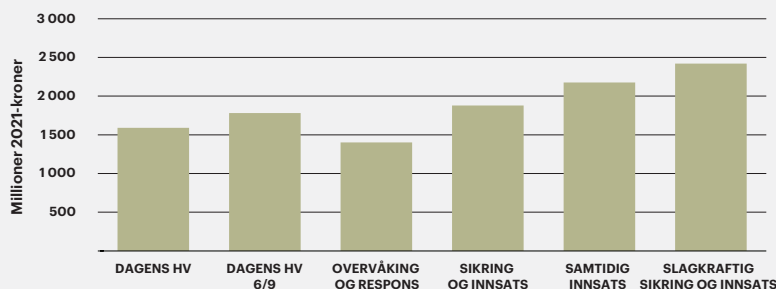
KOSTNADSBEREGNINGENE

Figurene viser kostnadene for de ulike strukturalternativene i «Heimevernet mot 2030».

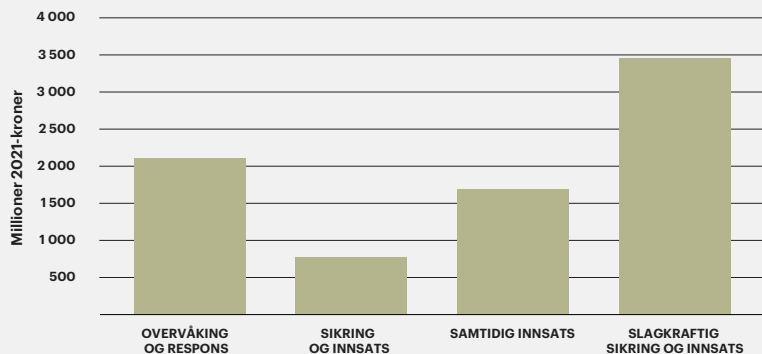
Den øverste figuren viser de årlige **driftskostnadene** for de fire strukturene. For sammenlikningens skyld vises også kostnadene for dagens heimevern, og dagens heimevern med de samme forutsetningene for aktivitet som i de øvrige strukturene.

Den nederste figuren viser nødvendige **materiellinvesteringer**. Figuren viser merkostnader utover det som ligger til grunn for å videreføre dagens heimevern. I tillegg kommer eventuelle merkostnader til drift og investering knyttet til egen befals- og rekruttutdanning i Heimevernet. Investeringer i eiendom, bygg og anlegg (EBA) er ikke inkludert i figuren.

DRIFTSKOSTNADER

MATERIELLINVESTERINGER

Det er viktig å gi framtidens heimevern rammer som sikrer balanse mellom oppgaver, struktur og økonomi

ker seg fra 2,2 milliarder kroner til rundt 4 milliarder kroner i det aller høyeste ambisjonsnivået. Behovet drives av at strukturene er vesentlig større enn dagens HV, og sikrer langt flere objekter. Samtidig har de også betydelig økt mobilitet og evne til bekjempelse, og tilføres maritime kapasiteter.

De fire strukturalternativene representerer like mange veier videre for den framtidige utviklingen av HV. Ambisjonsnivåene uttrykker hva en heimevernsstruktur skal være i stand til å gjøre. Strukturene representerer en måte å realisere dette på. De har naturligvis ulik kostnad, gitt at ambisjonsnivåene er ulike.

Det er viktig å gi framtidens heimevern rammer som sikrer balanse mellom oppgaver, struktur og økonomi ved valg av struktur. ■

HVOR STORT ANSVAR?

Hvor mye kan Heimevernet sikre? Hvilke funksjoner og objekter i samfunnet blir HVs ansvar? Svaret avhenger av hvilket ambisjonsnivå som velges.

Ideelt sett burde myndighetene være i stand til å beskytte eller sikre alt i samfunnet mot enhver tenkelig trussel. Det vil si alt som betyr noe for Forsvaret, for nasjonale sikkerhetsinteresser og for befolkningen.

I praksis lar det seg ikke gjøre. Myndighetene må derfor bestemme hva de vil bruke ressurser på å beskytte. Hvilke trusler skal vi kunne verge oss mot?

Det er objektets eier som i utgangspunktet er ansvarlig for å sikre det. Dersom grunnsikringstiltakene ikke oppfattes å være tilstrekkelige i gitte situasjoner må flere objekter sikres med bruk av militære styrker. Det må gjøres for å minske risikoen for tap av funksjoner.

I det laveste ambisjonsnivået, «**Overvåking og respons**», er antall nøkkelobjekter færre enn i dag.

I neste ambisjonsnivå, «**Sikring og innsats**», er antallet tilsvarende det som Heimevernet sikrer i dag.

I det tredje ambisjonsnivå, «**Samtidig innsats**», vil Heimevernet kunne sikre

flere objekter av betydning for samfunnet og nasjonen for øvrig.

På det høyeste ambisjonsnivå, «**Slagkraftig sikring og innsats**», har antallet slike objekter økt ytterligere. I tillegg er det tatt med objekter som politiet har på sine lister, og som de kan be om støtte til å ivareta.

Forsvaret er avhengig av sivilsamfunnet for å kunne fungere optimalt. Det gjenspeiles i at objekter med betydning for samfunnet er inkludert på de høyere ambisjonsnivåene.

En rekke forhold må fungere for at samfunns- og statssikkerheten skal ivaretas. Dette er grunnleggende nasjonale funksjoner og andre forhold av nasjonal sikkerhetsinteresse, for eksempel olje- og gassproduksjon. En del av disse har en særs viktig betydning for forsvarsevnen og kan bli utpekt som nøkkelobjekter. De vil bli sikret av Heimevernet.

Isolert sett er imidlertid flere av nøkkelobjektene kun viktige for Forsvaret og dermed ikke definert som en grunnleggende nasjonal funksjon eller av nasjonal sikkerhetsinteresse.

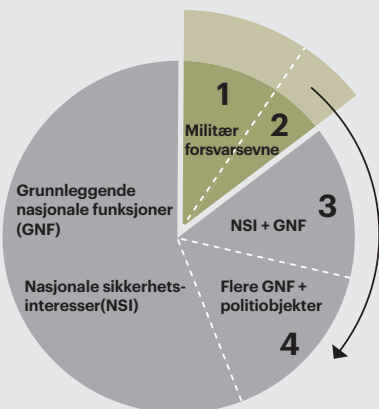

Denne gangen kan vurderingen av Heimevernets framtidige omfang dermed dreie seg om noe mer enn bare antallet soldater.

Soldater fra Heimevernet samarbeider med politiet om å holde vakt utenfor Stortinget under øvelse Tyr. Foto: Torgeir Haugaard / Forsvaret

ANSVAR ØKER MED NIVÅ

Hva er Heimevernets ansvar på de ulike ambisjonsnivåene? «**Overvåking og respons**» (1) gir mulighet til sikring av et begrenset antall objekter viktig for militær forsvarsevne. «**Sikring og innsats**» (2) gir ansvar om lag på dagens nivå. «**Samtidig innsats**» (3) omfatter i tillegg sikring av objekter av betydning for nasjonale sikkerhetsinteresser (NSI) og grunnleggende nasjonale funksjoner (GNF). På øverste nivå «**Slagkraftig sikring og innsats**» (4) vil flere slike GNF-objekter, og politiobjekter, kunne sikres.

RISIKO ER EN FAKTOR

FFI-prosjektet «Heimevernet mot 2030» gir ingen anbefaling om hvilket ambisjonsnivå som bør velges. Her må politikerne gjøre en avveining mellom hva som er akseptabel kostnad og risiko for samfunnet. Høyere satsing på sikring av objekter reduserer risikoen for anslag mot dem, og funksjonene de utgjør en del av.

I en situasjon med budsjettbegrensninger vil imidlertid en slik satsing ha en kostnad som innebærer at andre oppgaver i forsvarssektoren eller andre deler av samfunnet må prioriteres tilsvarende lavere. Hvor på skalaen skal Heimevernet plasseres?

Her finnes det ingen fasit. Endringer i det sikkerhetspolitiske klimaet eller akutte behov på andre områder er eksempler på forhold som kan spille inn i vurderingen. Grundige analyser av både forutsetningene som ligger til grunn for de ulike ambisjonsnivåene og konsekvenser ved valget vil gjøre beslutningen enklere.

Forskerne ved FFI har derfor tydeliggjort hvilke forutsetninger som ligger til grunn for utvelgelsen av objekter og oppdrag som

Heimevernet skal kunne håndtere på de ulike ambisjonsnivåene. Det er videre gjort rede for kravene som er satt til hva som er tilstrekkelig sikring av et objekt og for å gjennomføre andre oppdrag. Det inkluderer blant annet troppetyper, personellantall, nødvendig materiell og treningsnivå.

Til slutt er det gjort detaljerte kostnadsberegninger i et 20-årsperspektiv av alle elementene som inngår i de ulike strukturalternativene. De overordnede forutsetningene og konklusjonene er presentert her i Viten. For beslutningstakerne vil det i tillegg foreligge et omfattende gradert grunnlag.

Valget av ambisjonsnivå tydeliggjør både hva framtidens heimevern skal kunne gjøre og hva det ikke skal kunne gjøre. Beslutningstakerne kan vurdere om kostnaden og risikoen ved å ta en oppdrags- eller objekttype ut av, eller inn i HV-strukturen, er akseptabel ut fra behovene på andre områder.

Denne gangen kan vurderingen av Heimevernets framtidige omfang dermed dreie seg om noe mer enn bare antallet soldater. ■

HVA SKJER NÅ?

Framtida er alltid usikker, også for landets forsvar. Desto større grunn er det til å tenke gjennom hvordan morgendagens utfordringer best kan møtes.

Gjennom «Heimevernet mot 2030» har forskere ved FFI tatt fram et beslutningsunderlag for utviklingen av framtidens heimevern. Mange av anbefalingene fra prosjektet faller inn under sjef Heimevernets ansvarsområder, og kan iverksettes raskt.

Andre deler av grunnlaget handler i større grad om den politiske ambisjonen for hva framtidens heimevern skal være. Innenfor disse områdene gjenstår det fortsatt utredninger og vurderinger før en kan begynne å implementere beslutningene.

Historisk har Stortinget blitt forelagt en langtidsplan for forsvarssektoren med fire års mellomrom. Den gjeldende planen ble vedtatt i 2020, med gyldighet for perioden 2021–2024. Samtidig peker denne planen utover den første fireårsperioden og skisserer en

langsiktig utvikling av Forsvaret som strekker seg til ut på 2030-tallet.

Hvordan neste langtidsplanprosess blir er det vanskelig å si noe konkret om på det nåværende tidspunktet. Slik tidligere prosesser har vært gjennomført vil imidlertid forsvarssjefen på et tidspunkt bli bedt om å gi sitt fagmilitære råd til de politiske beslutningstakerne i Forsvarsdepartementet. Dette fagmilitære rådet vil, sammen med andre utredninger og innspill, bli satt sammen til en ny langtidsplan for perioden 2025–2028.

Resultatene fra FFI-prosjektet «Heimevernet mot 2030» er utformet og faset i tid på en slik måte at de kan benyttes av både forsvarssjefen og Forsvarsdepartementet i arbeidet med den neste langtidsplanen for forsvarssektoren. ■

HVA MED LANDSRÅDET?

Hva kreves av Heimevernets øverste rådgivende organ i tiårene som kommer? Forskerne har sett på Landsrådets rolle.

Det 26 personer store rådet oppnevnes av Forsvarsdepartementet, med en representant fra hvert HV-distrikt.

13 av medlemmene er fra landsomfattende sivile organisasjoner, som Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, Landsorganisasjonen i Norge, Næringslivets Hovedorganisasjon, Norges idrettsforbund, Norske kvinners sanitetsforening, Norges Bondelag og Norges Fiskarlag. Hvert HV-distrikt har et distriktsråd med lokale representanter fra de samme organisasjonene som Landsrådet.

DEN HISTORISKE ROLLEN

Landsrådet for Heimevernet har historisk spilt en sentral rolle i utviklingen av Heimevernet. Forsvarets forskningsinstitutt ser en klar relevans for rådet også i framtida. De anbefaler likevel at sammensetting og innretning av rådet gjennomgås. En mulighet kan være å inkludere andre bedrifter og organisasjoner enn i dag. For å sikre relevansen av rådet og hindre at rådsstrukturen stivner blir det viktig å vurdere også Landsrådet i den videre utviklingen av framtidens heimevern.

EN MER AKTIV FRAMTID

I utviklingen av Landsrådet blir det viktig å tenke over hvilken rolle og oppgaver rådet skal ha framover.

Ifølge forskerne ved FFI bør den rollen bli mer aktiv. Det bør være en rådgiver for saker om forsvarsevne og samfunnssikkerhet. Videre bør rådet innta en mer aktiv rolle overfor sivile aktører innenfor ansvarsområdet sitt. Landsrådet kan med sin brede sammensetning spille en sentral rolle i å spre informasjon til hele befolkningen. Dette bør bli en sentral oppgave for Landsrådet i framtida.

I arbeidet med å utvikle Landsrådet er det viktig å tenke over hvordan rådet kan ivareta en slik endret rolle i både fred, krise og krig. Som resten av Forsvaret må også rådet evne å fungere i alle faser av en konflikt.

Soldater fra Heimevernets førstegangstjeneste stopper et øyeblikk og nyter midnattssola som lyser opp Finnmarks fantastiske landskap (2021).
Foto: Theodor Huseby Grønnerød / Forsvaret

Rekruttene i Heimevernets førstegangs-
tjeneste er på sin første øvelse på Porsangmoen.
Foto: Helene Sofie Thorkildsen / Forsvaret

HEIMEVERNET ER ALLTID I ENDRING

Heimevernet har vært en fast del av Forsvaret siden 1946. I mange nordmenns bevissthet er det en selvsagt og viktig del av beredskapen vår. Men dette faste punktet har hatt skiftende innhold.

75 års historie viser at både ytre og indre forhold har hatt mye å si. Heimevernet er ikke en så fast størrelse som mange tror.

1940 - 1946 HEIMEVERNET OPPSTÅR

Under 2. verdenskrig bestiller forsvarsminister Oscar Torp i den norske eksilregjeringen en rapport om hvordan Norge kan forsvares etter at denne krigen er over. Et utvalg anbefaler å opprette et heimevern etter mønster fra Sverige og Storbritannia.

Hensikten er «å benytte en del av sivilbefolkningen [...] til å befri feltavdelinger for oppgaver som kan løses av avdelinger med mindre utdannelse og enklere bevæpning og utrustning [...] Hjemmevernets styrke er dets nære tilknytning til hjemmet eller arbeidsplassen, noe som gir øket forsvarsvilje og verdifull detaljkunnskap om forholdene på det sted som skal forsvares».

6. desember 1946 vedtar Stortinget å opprette Heimevernet. Den folkelige forankringen blir symbolisert gjennom å endre tiltaleformen ved øvelser fra «De» til «du» – i 1947.

1947–1953 HV VAR UMÅTELIG POPULÆRT

Det viser seg snart at 30 000 mann, som Stortinget hadde lagt til grunn, er altfor lite. I 1947 og 1948 er det dobbelt så mange vernepliktige og fem ganger så mange frivillige som forventet, nesten 94 000 personer. Til tross for øvelser i helgene – målet er 19 søndager og 10 lørdager i året – er Heimevernet over forventning populært.

1953–1964 EGEN GREN

Det såkalte Brunvand-utvalget konkluderer i 1953 med at Heimevernet i fred bør organiseres som en egen forsvarsgren. Mannskapene må også på forhånd få utdelt våpen og utstyr. Den nye heimevernsloven fra samme år understreker plikten til å bidra ved naturkatastrofer eller andre alvorlige ulykker.

1964–1970 GERILJAKURS OG RESSURSMANGEL

Mange HV-områder tar selv initiativ til å øve geriljatakikk. Et eget direktiv beskriver

Fredsdagene mai 1945. Hjemmefrontens dag. Soldater fra Hjemmefronten paraderer foran Slottet, i nikkere og selbustrømper. Foto: NTB

Heimevernet har vinterøvelse ved Kautokeino i 1960, og samiske heimevernssoldater deltar, blant annet med reinsdyr til transport. Foto: NTB

Mannskaper fra Heimevernet bistår i slukkingsarbeidet under skogbrannen som herjet i flere dager i området utenfor Mykland sentrum, Froland kommune, i juni 2008. Foto: Tore Meek / NTB

KLAR TIL Å FORSVARE FRA HAN FORLATER SITT HUS.

Tre treningsprinsipper for Heimevernet i 1955:

- 1 Avdelingene rekrutteres og settes opp lokalt.
- 2 De skal være organisert til enhver tid, og hver mann skal være øvet for den oppgave han skal ha i krig.
- 3 Hver mann skal ha uniform, våpen og en viss mengde ammunisjon hjemme, slik at han er klar til å forsvare fra han forlater sitt hus.

Generalinspektør Mons Haukeland i tale i 1955

skjul av depoter, forskjellige formasjoner for geriljakrigføring og nærkamp og teknikker som ikke står i noen av Hærens direktiver. I 1964 er det om lag 50 spesialavdelinger i Heimevernet. Grupper fra US Special Forces blir også involvert, i realistiske øvelser. Mindre populært er utstyrmangelen. Den har preget Heimevernet siden starten. Generalinspektøren mener at et par gummistøvler, én uniform og et våpen er for lite. På 60-tallet kommer skjorte, teltduk, genser og ryggsekk.

1970–1984 HØYERE STATUS OG GERILJADEBATT

Heimevernet får høyere status: Generalinspektøren for HV får månedlig audiens hos kongen, og blir slik likestilt med forsvarssjefen og de tre andre grensjefene. HV-befalet får også lønn etter grad. Det bedrer rekrutteringen. Mye personell er lei av øvelser i helger og på kveldene. «HV-soldaten anno 1970 var ikke lenger like villig til å bruke helger og ettermiddager/kvelder på heimevernsøvelser uten å få noe igjen for det», heter det i en jubileumbok. De sammenhengende øvelsene blir innført.

Øvelse Bjørgvin 2015. Soldater fra innsatsstyrke Bjørn West på oppdrag i Fjell kommune.
Foto: Tor Erik H. Mathiesen / Forsvaret

I forbindelse med 70-årsjubileet for Heimevernet i 2016 ble det avholdt en seminardag på Akershus festning, hvor innsatsstyrkene Derby og Bundle fra HV-02 deltok. De viste noen av Heimevernets kapasiteter og metoder for sikring og vakthold av objekter. Foto: Alexander Sylte / Forsvaret

På 80-tallet går antall øvingsdøgn stadig nedover, på grunn av trangere økonomiske tider i Forsvaret.

I 1969 holder sjefen for Natos nordkommando, William Walker, et foredrag i Oslo Militære Samfund. Han argumenterer for geriljastrid.

Mange, spesielt ute på venstresiden, ønsker også dette, som en erstatning for felthæren. Forsvarsledelsen mener at avskrekkings-effekten er liten. Dernest er det lett å identifisere heimevernssoldater og familiene deres gjennom lokalaviser, telefonkataloger og infiltratører.

Til sist må en gerilja, også ifølge læren til ytre venstres forbilde Mao, gå over til faste fronter, ettersom en gerilja ikke ville kunne vinne et slag. I 1980 forsvinner geriljabe-grepet fra offisiell bruk. Ideen om heimevernslag som driver partisanvirksomhet er i praksis død.

Heimevernet rundt 1980 består av 1100 råd og utvalg: Landsrådet for Heimevernet, 18 distriktsråd, cirka 90 avsnittsutvalg, cirka 500 områdeutvalg og cirka 500 disiplinær-råd. Stortinget reduserer nå antallet til 500 råd. På 80-tallet går antall øvingsdøgn stadig nedover, på grunn av trangere økonomiske tider i Forsvaret.

1984–1992 KOMMER SPETSNAZ?

Hvordan blir Heimevernet berørt av en russisk spesialstyrke, egentlig? I 1984 ser Stortingets forsvarskomiteé en ny trussel. Spetsnaz (Vojska spetsialnogo naznatsjenija) er blitt lagt om. På starten av syttitallet har den sovjetiske generalstaben revurdert Spetsnaz' rolle til å utføre sabotasjeaksjoner. Stortinget frykter nå topptrinte soldater, med gode kunnskaper om sine mål. De mange ubåt-observasjonene i Norge og Sverige på denne tida kan ha bidratt til å øke oppmerksomheten. I de nye spesialavdelingene, kalt HV-016, blir fallskjermjegere, marinejegere og minedykkere rekruttert. Identiteten til personellet blir holdt hemmelig. I 1989 finnes det fem spesialstyrker. Men trusselen fra Spetsnaz forsvinner. Rundt 2010 blir HV-016 nedlagt for godt.

1992–2000 FREDSTID OG RESERVEPOLITI

Den kalde krigens slutt gir regjeringen muligheten til å kutte. Utover på 90-tallet blir det vanskeligere å finne midler til å øve.

Under øvelsen Thunder Bolt i 2021 trener sanitetstroppene og Finnmark heimevernsdistrikt sammen, og får opplæring fra instruktører ved sanitetsbataljonen i Brigade nord.
Foto: Madeleine Skogstad / Forsvaret

Ved hvert budsjett de neste tre åra foreslår regjeringen kutt i bevilgningene til øving. Stortingsflertallet gjør om på forslagene hver gang.

Et utvalg mener at Heimevernets distriktsstaber skal slås sammen med Hærens regimenter, til landforsvarsstaber. Landsrådet går mot forslaget, som også blir nedstemt i Stortinget. Jubileumboka til Heimevernet i 1996 konkluderer med at «[en] bedre gave til sitt 50-årsjubileum enn dette stortingsvedtaket kunne Heimevernet neppe ha fått».

Landsrådets store makt bekreftes av at Stortinget både i 1990 og 1994 pålegger regjeringen å legge fram organisasjonsforslag som angår Heimevernet for Landsrådet før de skal fremmes for Stortinget. Ingen av de andre generalinspektørene har en tilsvarende organisasjon.

Samtidig som Hæren blir redusert opprettholdes størrelsen på Heimevernet.

Perioden 1992–2000 blir kalt «Heimevernets andre gullalder», med mange egne doktriner og læremidler. Heimevernet på 90-tallet blir en organisasjon som kan yte

Samlet sett ser vi et heimevern som søker tilbake mot sine røtter.

politiet mer bistand. HV går fra å være mindre reservehær til å bli mer reservepoliti.

2000–2008 TAUTREKKING

Ti år etter den kalde krigens slutt har realitetene sunket inn: Forsvaret må gjennom en kraftig omstilling. Regjeringen foreslår blant annet å legge ned de 14 hærregimentene og de 18 HV-distriktene.

Etter politisk behandling i 2003 står 13 HV-distrikter igjen. Heimevernsskolen på Torpo blir også nedlagt. Det blir gjennomført en kvalitets- og kulturreform som blant annet resulterer i opprettelsen av dagens innsatsstyrker.

2008–2019 DAGENS HEIMEVERN BLIR TIL

Heimevernet har beveget seg fra «reservepoliti»-oppgaven til igjen å konsentrere seg om militære oppdrag. For å symbolisere at Heimevernet skal være landsdekkende blir det gamle mottoet «Overalt – alltid» gjeninnført i 2018 av den daværende sjefen i Heimevernet, nå forsvarssjef, Eirik Kristoffersen. I tillegg innfører han en egen soldatutdanning i Finnmark, blant annet som et svar på manglende rekruttering i tynt befolkede områder i nord. En annen grunn er at Hæren ønsker å benytte sine vernepliktige over en lengre periode enn før. Samlet sett ser vi et heimevern som søker tilbake mot sine røtter. ■

VIDERE LESNING

Denne utgaven av Viten er en ugradert oppsummering av «Heimevernet mot 2030», et større forskningsprosjekt ved FFI, som ble etablert på basis av stortingsbehandlingen av Landmaktsproposisjonen (Prop. 2 S (2017–2018)). Prosjektet retter seg i første rekke inn mot forberedelsene til en ny langtidsplan for forsvarssektoren for perioden 2025–2028.

Prosjektet har gitt ut flere delrapporter, notater og artikler:

- Hove, Kjetil Hatlebakk, Espen Berg-Knutsen, Per Kristian Dahl og Nina Rones (2019): *Heimevernet mot 2030: Framtidig rolle og oppgaver*. FFI-rapport 19/01682.
- Hove, Kjetil Hatlebakk, Espen Berg-Knutsen, Per Kristian Dahl og Nina Rones (2020): *An application of a combined framework to set the future direction of the Norwegian Home Guard*. (Defence Studies 20 (4): 412–435.)
- Forsvarets forskningsinstitutt (2020): *(U) Heimevernet mot 2030: Mulige oppdrag og kapabilitetskrav*. FFI-rapport 20/01547 [KONFIDENSIELT].
- Gulichsen, Steinar, Dagfinn F. Vatne og Per Kristian Dahl (2020): *Heimevernet mot 2030: Mulige oppdrag og ambisjonsnivåer*. FFI-rapport 20/01489.
- Forsvarets forskningsinstitutt (2021): *(U) Heimevernet mot 2030: Strukturalternativer for fremtidens heimevern*. FFI-rapport 21/01043 [KONFIDENSIELT].
- Forsvarets forskningsinstitutt (2021): *(U) Heimevernet mot 2030: Generiske strukturbyggeklosser*. FFI-eksternnotat 21/01051 [BEGRENSET].

Les mer på ffi.no

